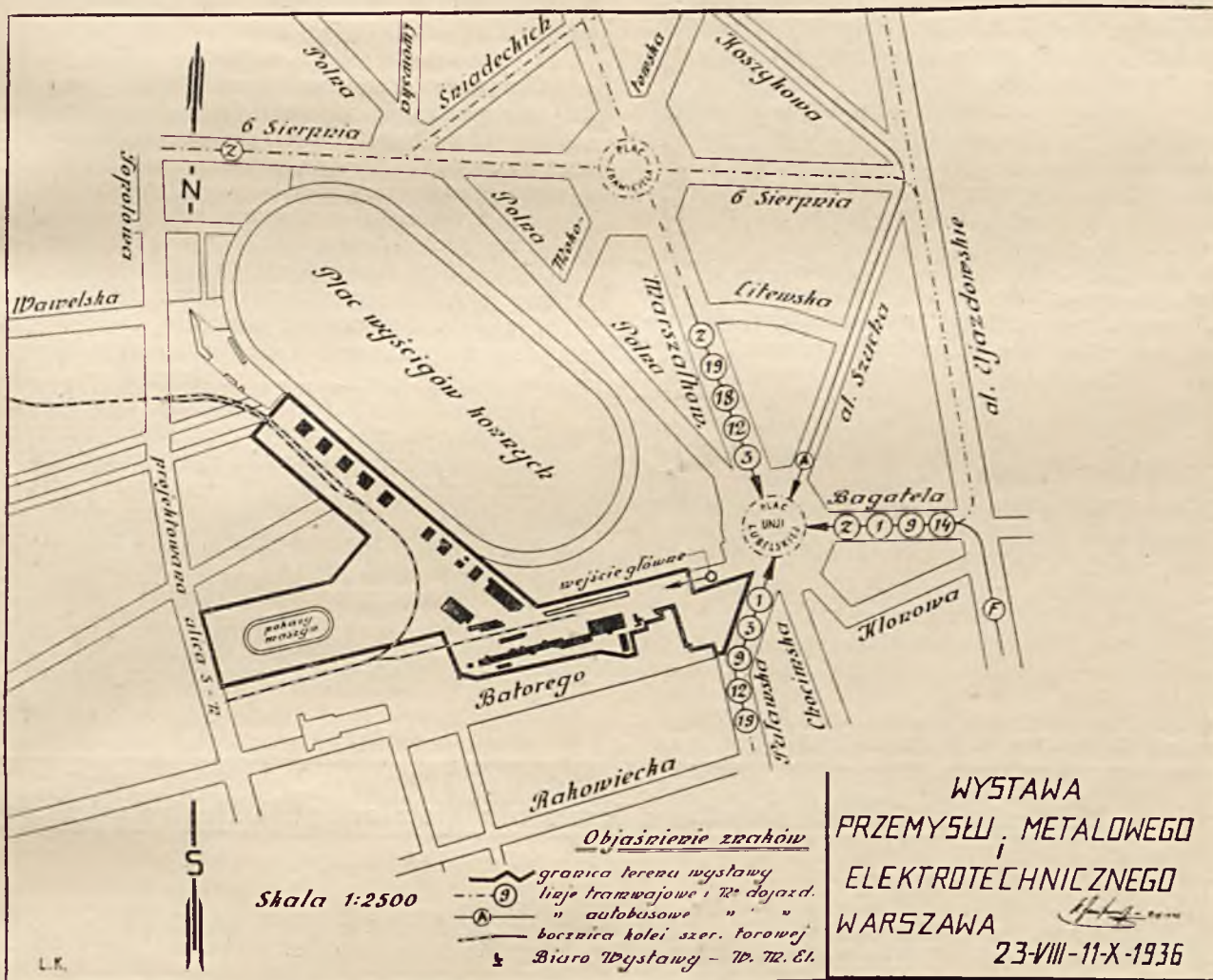

Nr 5.

Warszawa, dn. 7 marca 1936 r.

Ugóln. zbioru Nr 652.

T E R E N Y W. M. E L.

Powyżej zamieszczamy wyrys planu Warszawy z uwidocznieniem terenu W. M. EL., oznaczonego grubą linią. Powierzchnia tego terenu wynosi ca 11 ha. i obejmuje 17 budynków, przeznaczonych na pawilony wystawowe. Wyodrębniają się 3 części: Pierwsza — z wejściem głównym od ulicy Puławskiej 2-a, mieści 7 różnych budynków (Pawilonów) i biuro W. M. EL., oznaczone w objaśnieniach. Środkiem — od zachodu — biegnie do połowy odcinka bocznica kolei szerokotorowej. Druga część jest przedłużeniem pierwszej w kierunku północno-zachodnim i obejmuje 5 różnych budynków położonych w sąsiedztwie części pierwszej, a w cyplu wysuniętym na północny zachód 5 dużych jednakowych, rzędem stojących hangarów, wzdłuż których biegnie podwójna bocznica kolei szerokotorowej. Trzecia część, wysunięta na zachód ma teren otwarty i przeznaczona jest dla pokazu maszyn w ruchu. Od wschodu biegnie łukiem bocznica kolei szerokotorowej łącząca wszystkie części terenu.

GRUPA NARZĘDZIOWA NA WYSTAWIE PRZEMYSŁU METALOWEGO I ELEKTROTECHNICZNEGO *)—WARSZAWA 1936 R.

Wystawa Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego jest pierwszą imprezą w Polsce, która zerwała z uświęconą zasadą wystawiania w/g firm, a zastosowała ugrupowanie eksponatów zgodnie z podziałem branżowym. Podstawą do przyjęcia powyższego podziału było zdobyte doświadczenie, zgodnie z którym okazuje się, że tak zorganizowana propaganda daje daleko większe rezultaty. Jako pozytywny przykład w tej sprawie — służyć może systematycznie od 3-ich lat prowadzona akcja reklamowa Grupy Producentów Narzędzi Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Celowość propagandy branżowej jest tak bardzo doceniana, że nawet członkowie grupy producenci o znacznie szerszym programie produkcyjnym wyodrębniają zawsze swoje działy narzędziowe, wystawiając je w wspólnych pawilonach.

Dla przemysłowca — o skuteczności tego, czy innego środka propagandy świadczyć może tylko rozwój cyfr obrotowych.

A te właśnie wykazują, że **głównie, a spewnością prawie wyłącznie, dzięki propagandzie branżowej, produkcja i obroty producentów narzędzi wzrosły w ostatnim trzyleciu prawie czterokrotnie.** Znaczenie tego faktu jest tem większe, że zachodzi on w momencie, kiedy produkcja innych działów gospodarstwa narodowego stale się kurczy, a obroty przedstawiają nieraz stan katastrofalny.

Doceniając własny interes, Grupa Producentów Narzędzi występuje na WMEL tak okazale jak nigdy przedtem.

Specjalny duży pawilon obejmie wszystkie narzędzia, jakie tylko produkowane są w kraju. Pomimo wielkiej ich ilości, rozplanowanie będzie przeprowadzone w ten sposób, że każdy z łatwo-

ścią odnajdzie interesujący go produkt. Zorganizowane to zostanie w sposób wysoce dydaktyczny. Wzory naszego przemysłu narzędziowego ułożone zostaną od stali, jako surowca podstawowego, poprzez proste narzędzia do obróbki ręcznej, narzędzia maszynowe, aż do przyrządów fabrykacyjnych i sprawdzianów. Ujrzymy poraz pierwszy **polską stal**, — to pierwotne narzędzie o tak szerokim zastosowaniu i tylu cennych właściwościach.

Podkreślamy więc, że taki układ stopniowy oraz podział w/g branż pozwoli zwykłemu laikowi, czy fachowcowi, kupcowi prywatnemu, czy też przedstawicielowi Wydziału Zasobów wielkich Instytucyj i Urzędów — odnaleźć szybko rzecz go interesującą bez potrzeby straty czasu i długiego poszukiwania w katalogach i przewodnikach.

* * *

Grupa Producentów Narzędzi jest przekonana, że **takie podejście zapewni jej pełny sukces.**

Na tem jednak nie koniec. Wszystkie firmy uczestniczące w Wystawie winny wziąć pod uwagę wyszczególnione argumenty i wyciągnąć z tego odpowiednie wnioski praktyczne.

Zrozumiałą rzeczą jest przyzwyczajenie — słuszną i konsekwentną — oszczędność, ale jeśli organizujemy jakąś imprezę gospodarczą, to powinniśmy dołożyć wszelkich starań, aby dała ona pełny sukces. I to nie pozorny na oko, ale realny, wyrażający się zwiększeniem ilości odbiorców.

Wystawca powinien pamiętać, że zwiedzający jest już, albo może być tym, od którego zależy byt i rozwój przedsiębiorstwa. Zobowiązuje to **do staranności dobrego przemysłowca**, zobowiązuje do zastosowania takich środków, aby pewność, iż nic nie uszło uwagi zwiedzającego, była zupełna.

Przykład grupy narzędziowej to nie eksperyment, ale coś, co zdało już egzamin w życiu, woła on: nie nieporządek artystyczny, nie zbiorowisko eksponatów niezrozumiałe i przypadkowe, ale **branżowość oraz logiczny i systematyczny układ!**

St. Janiszewski.

*) Odsyłamy Sz. Czytelników do artykułu „Wystawiać firmami czy działami“ w Nr. 3 „Przem. Met.“.

Komunikaty Zarządu Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego

K o m u n i k a t Nr. 7.

A **Powtarzamy**, że wysłaliśmy Panom Wystawcom formularze „Zgłoszenia“, poza tem nasz komunikat Nr. 23 (dla przedsiębiorstw elektrotechnicznych), a obecnie przystępujemy do wysyłki komunikatu Nr. 24 omawiającego dokładnie całość spraw związanych z Wystawą i zgłoszeniem.

Zwracamy uwagę PP. Wystawców na konieczność szybkiego nadsyłania zgłoszeń, gdyż tylko wczesne zebranie zgłoszeń pozwoli na:

a) Przydział pawilonów o odpowiednich rozmiarach dla każdej grupy. Dokonane to zostanie na wniosek Komisji Organizacyjnej, która pod przewodnictwem p. płk. Maciejowskiego i jego zastępcy p. Min. S. Przanowskiego obejmie przewodniczących poszczególnych grup,

b) Właściwy podział pawilonów na stoiska, ustalenie ich rozmiarów i przydział stoisk poszczególnym firmom,

c) Podział eksponatów w/g branż, co znowu zapewni przejrzystość oraz logiczne zestawienie poszczególnych grup, a dzięki czemu przypadkowość rozmieszczenia zostanie całkowicie wyeliminowana.

Należy więc możliwie natychmiast:

1) dokonać zgłoszenia własnej firmy przez wypełnienie, podpisanie i nadesłanie „zgłoszenia“ wraz z załącznikami,

2) podać przybliżony metraż powierzchni,

3) uiścić należną wpłatę,

4) nadesłać po 3 egzemplarze własnych katalogów, co posłuży za materiał przy opracowaniu Katalogu Ogólnego Wystawy oraz dla celów propagandowych i informacyjnych.

B. **Z dniem 20 lutego** Zarząd Wystawy rozpoczął urzędowanie w Biurze na terenach wystawowych przy ul. Puławskiej Nr. 2-a (wejście przez bramę Państwowych Zakładów Lotniczych—PZL), Nr. tel. 702-15. Biura czynne są od godz. 8.30 do 16-ej. Dojazd tramwajami: 1, 3, 9, 12, 18, 19 oraz autobusem „A“ i „F“.

C. **Wszelkie wpłaty** należy uskuteczniać na konto czekowe w P. K. O. Nr. 7577.

WYJĄTKI Z MOWY P. WICE-PREMIERA MINISTRA SKARBU INŻ. E. KWIATKOWSKIEGO

Na plenarnym posiedzeniu Sejmu w dn. 26 ub. m. P. Minister Skarbu E. Kwiatkowski wygłosił dłuższe przemówienie, z którego podajemy niektóre ustępy, dotyczące przemysłu, wedle tekstu umieszczonego w Gazecie Polskiej z dn. 27 lutego br.

„Przemysł nasz — jak zawsze w początkowym okresie rozwoju — wyrósł w poważnej części w oparciu o kapitał zagraniczny, co również ma swoje konsekwencje płatnicze. W zakresie niektórych ważnych surowców, maszyn i aparatów, niektórych metali, jesteśmy uzależnieni od zagranicy. Transport morski — pomimo rozwoju Gdyni i uruchomienia zaczątków własnej floty handlowej — w 90 proc. musi być obsługiwany przez obce linie“.

„Czemże więc możemy i mamy opłacać nasze zobowiązania dłużnicze i gospodarcze, przyjmując ponadto pod uwagę, że nasze potrzeby inwestycyjne nie są zaspokojone w tej mierze, jak np. naszych sąsiadów zachodnich, a więc, że w imię przyszłości musimy mieć naturalną tendencję do solidnego wywiązywania się z przyjętych poprzednio zobowiązań? Zobowiązania te można teoretycznie wyrównać albo pracą ludzką, t. j. towarami lub emigracją, albo kapitałami, t. j. złotem lub nowymi kredytami. Złota sami nie posiadamy w dostatecznej mierze, a poważną jego część tezauryzują — ku szkodzie gospodarstwa społecznego — nasi obywatele, emigracja i dopływ nowych kredytów zostaje ograniczony do minimum, a eksport towarowy — jeżeli nawet jeszcze jest dopuszczany w ograniczonym zakresie, to zawsze prawie na podstawie cen deficytowych“.

„Większość warsztatów przemysłowych i rzemieślniczych walczy z trudnościami i deficytem. Handel wewnętrzny i zewnętrzny wykazuje wciąż jeszcze duże braki organizacyjne i kapitałowe, nie mogąc ich w dostatecznie szybkim tempie wypracować przy małej konsumpcji wewnętrznej. W związku z tem rentowność procesów gospodarczych, stanowiąca w istniejącym ustroju najsilniejszy motor działalności inwestycyjnej i organizacyjnej — straciła charakter generalny, a w konsekwencji zaginał automatyczny sprawdzian eliminujący wśród zdrowej inicjatywy prywatnej, poczynania, pozbawione wszelkiego sensu i podstaw kalkulacyjnych. Fakt ten znalazł swoje ujemne konsekwencje w całokształcie akcji oddłużeniowej, a przyspieszył rozwój kartelizacji, jako tendencji samoobrony w procesie zanikania zysków“.

„Bezrobocie całkowite i częściowe w miastach i spadek wartości pracy ludzkiej na wsi wyprzedzają o duży dystans spadek cen towarów i usług. Rynek pieniężny, który mógłby oddziaływać dodatnio na procesy konsumpcyjne i inwestycyjne, został częściowo wyczerpany. Zaciążył na nim długoletni deficyt budżetowy, stopniowe wyczerpanie kapitałów obrotowych w gospodarstwie społecznym i masowa niewypłacalność dłużników“.

„Walka o naszą polską przyszłość, walka o przebicie się spod nacisku hasła „równania wszystkich wódł“ ku tendencji „równania człowieka, jego potrzeb kulturalnych i materialnych w górę“ jest oczywiście niezwykle trudna, uciążliwa i przedewszystkiem hamowana działaniem prawa bezwładności“.

„Twórczej inicjatywie gospodarczej w Państwie pragnę zapewnić jak najwięcej szans powodzenia. W związku z tem skontrolowana będzie bezpośrednio działalność gospodarcza Państwa i usuwana będzie bezprogramowość oraz szkodliwość w narastaniu tych funkcji i to zarówno gospodarczych, jak i administracyjnych“.

Na zakończenie Pan Minister oświadczył, że „musimy wspólnie dążyć, by w przyszłości Skarb Rzplitej był zasobny w oparciu o narastający dobrobyt społeczny“.

UPRAWNIENIA ORGANÓW UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH W ZAKRESIE KONTROLI PRZEDSIĘBIORSTW

Uprawnienia instytucyj ubezpieczeń społecznych w zakresie kontroli przedsiębiorstw są ściśle określone w odpowiednich przepisach. Niemniej słyszy się często o przekroczeniu określonych kompetencyj, szczególnie przez organy kontrolne ubezpieczalni społecznych. W związku z tem przypominamy treść obowiązujących postanowień. Uprawnienia organów kontrolnych ubezpieczalni społecznych opierają się w stosunku do ubezpieczonych pracowników fizycznych jedynie na art. 226 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dn. 28. III. 1933 r., rozwinęty w § 39 ust. 3 rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dn. 28. XII. 1933 r.:

„Pracodawca obowiązany jest na żądanie ubezpieczonych i organów ubezpieczalni społecznej udostępnić przeglądanie umów o pracę, ksiąg płas względnie wykazów wypłat prowadzonych w myśl art. 14 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16 marca 1918 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 323) i w myśl art. 24 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 324), oraz związanych z nimi dowodów rachunkowych i ich wpisów do ksiąg“.

Aczkolwiek cytowany § 39 rozporządzenia rozszerza przepis ustawy poddając kontroli ubezpieczalni również i umowy o pracę oraz księgowość przedsiębiorstwa, niemniej ogranicza wyraźnie tę kontrolę *jedynie do biura przedsiębiorstwa*, gdzie normalnie znajdują się wszystkie materiały o których jest mowa w rozporządzeniu.

Jeżeli ubezpieczalnia społeczna pragnie sprawdzić pewne okoliczności związane z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa, w ramach szerszych niż upoważnienie nadane jej przez § 39 rozporządzenia, winna to przeprowadzić na zasadach ogólnych za pośrednictwem czy to władz administracyjnych, czy inspekcji pracy. Art. 288 ustawy o ubezpieczeniu społecznym stwierdza, iż:

„Władze i urzędy państwowe oraz komunalne powinny używać pomocy instytucjom ubezpieczeniowym, przewidzianym w ustawie niniejszej“.

Wspomniane uprawnienia dotyczą ubezpieczonych pracowników fizycznych. W stosunku do pracowników umysłowych art. 114 ust. 1 dekretu z dn. 24 listopada 1927 r. daje ubezpieczalniom szersze uprawnienia:

„Na żądanie władz i urzędów państwowych, Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, Ubezpieczalni Społecznych, względnie ich organów i funkcjonariuszów, oraz instytucyj publicznych, działających w ramach rozporządzenia niniejszego lub statutu, pracodawcy, pracownicy, członkowie ich rodzin oraz inne osoby obowiązani są udzielać wszelkich pisemnych i ustnych wyjaśnień co do okoliczności, mających znaczenie dla stosunku ubezpieczeniowego względnie dla oceny uprawnień do świadczeń ubezpieczeniowych, oraz umożliwić przeprowadzenie dochodzeń, mających na celu ustalenie wyżej wymienionych okoliczności“.

Wynika więc z tego przepisu, iż np. w wypadku gdy zachodzi wątpliwość co do zaliczenia jakiegoś pracownika do kategorii fizycznych czy umysłowych badania mogą być przeprowadzone w miejscu pracy danego pracownika.

Podobne uprawnienia posiada Zakład Ubezpieczeń od Wypadków, którego obowiązki przyjął po ostatniej nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu społecznym — Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z § 9 (ust. 6) rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dn. 30. XII. 1933 r.:

„Celem ustalenia okoliczności, zmniejszających lub zwiększających niebezpieczeństwo wypadku lub choroby zawodowej, Zakład Ubezpieczenia od Wypadków (obecnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych) uprawniony jest do badania *na miejscu* urządzeń technicznych oraz organizacji pracy poszczególnych zakładów pracy”.

Uprawnienia tego rodzaju wykonywane są przez specjalnych inspektorów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i nie przysługują organom ubezpieczalni społecznych.

KRONIKA ZWIĄZKOWA

Na marginesie dyskusji sejmowej

W czasie dyskusji sejmowej nad przemówieniem Ministra Poniatowskiego zabrał głos poseł Żeligowski, który, według tekstu, zamieszczonego w Gazecie Polskiej z 20 b m., wygłosił następujące przemówienie:

„Niema obecnie stronnictw, albo odgrywają niewielką rolę. Mamy jedynie przeciwstawienie dwóch odłamów — rolnictwa i przemysłu. Rolnictwo oskarża, a przemysł przyznaje, że niema w tej chwili moralnego oparcia. Kto temu winien? Może przemysł spełnił swe zadanie w dziedzinie obrony kraju? Dowiedzieliśmy się niedawno, że gdy „Fiat” zetknął się ze związkiem przemysłowców metalowych, to znalazł tam bagno.

Posł Wierzbicki: Jakie bagno?

Głos: No bagno — woda.

Pos. Wierzbicki: Jeżeli woda krystaliczna, to dobrze.

Pos. Żeligowski: Możemy o to zapytać dyrektora „Fiata”, który stwierdził, że o związek przemysłowców metalowych w dziedzinie motoryzacji oprzeć się nie było można.

Natychmiast po przeczytaniu tej wiadomości wystąpiliśmy do Dyrekcji „Polskiego Fiata” o udzielenie nam odpowiednich wyjaśnień w tej sprawie.

Odpowiedź „Fiata” otrzymaliśmy następującą: „W odpowiedzi na list W. Panów z dn. 20 b.m. uprzejmie pośpieszamy z odpowiedzią na postawione nam zapytania.

1. Żadnych opinii nikomu na temat działalności Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych nie udzielaliśmy.

2. Nie będąc producentem, lecz tylko organizacją ściśle handlową, mającą na celu li tylko sprzedaż samochodów Polski Fiat oraz obsługę naszej klienteli, nie mieliśmy dotychczas sposobności wejść w jakikolwiek kontakt z Polskim Związkiem Przemysłowców Metalowych.

Oczywiście sprawa musi polegać na nieporozumieniu, gdyż żadnych zastrzeżeń co do organizacji W. Panów nie mieliśmy i mieć nie mogliśmy”.

Ubolewamy, że z trybuny sejmowej, z ust człowieka dużych zasług, padły tak niewłaściwe słowa; ubolewamy tem więcej, że słowa te nie zostały przez niego w opowiedni sposób sprostowane.

Do Przemysłu Metalowego

W Nr. Nr. 3, 4 i 5 Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych z dnia 17 stycznia 1 i 15 lutego 1936 r. ogłoszono następujące zmiany i uzupełnienia taryfy osobowej i towarowej linii normalnotorowych kolei państwowych.

W części II, zeszyt I b (Dz. T. Nr. 4 poz. 40) pomieszczone co następuje:

„W załączniku 1 do taryf wyjątkowych H na przewóz żelaza i jego surowców, w wykazie stacyj, przy których znajdują się zakłady metalurgiczne, dodano stację Rudniki koło Częstochowy (str. 234).

Posiedzenie Zarządu Związku

Dnia 21 lutego r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku w sprawach związanych z Naradą Gospodarczą, w sprawie Komisji do walki z etatyzmem oraz w sprawach bieżących.

Narada gospodarcza

Nie podajemy sprawozdań z posiedzeń Narady Gospodarczej, ponieważ szczegółowe sprawozdania zostały już zamieszczone we wszystkich dziennikach.

Zarząd Związku przyjmował czynny udział w pracach przygotowawczych, uczestnicząc we wszystkich konferencjach, odbytych w tej sprawie na terenie Centralnego Związku Przemysłu Polskiego, Warszawskiej Izby Przemysłowo-Handlowej oraz Związku Izb Przemysłowo-Handlowych.

Postulaty wysuwane przez Związek obejmowały w myśl ustalonego programu, jedynie zasadnicze zagadnienia, a mianowicie: 1) przywrócenie rentowności produkcji z uwzględnieniem amortyzacji urządzeń; 2) udostępnienie i potaniecie kredytów dla przedsiębiorstw prywatnych; 3) upłynnienie zamrożonych należności, przypadających przemysłowi od rolnictwa i samorządów; 4) rozszerzenie akcji oddłużeniowej na przedsiębiorstwa, które zostały dotknięte dekretami oddłużeniowymi w rolnictwie i samorządach, a w pierwszym rzędzie zaniechanie ściągania podatków od zamrożonych należności; 5) uruchomienie kredytów na inwestycje przemysłowe prywatne; 6) uproszczenie i zliberalizowanie warunków przetargów i dostaw rządowych i samorządowych; 7) ograniczenie etatyzmu i popieranie prywatnej inicjatywy; 8) polityka inwestycyjna; 9) uporządkowanie sprawy obciążeń publicznych i ich zmniejszenie; 10) potrącenie z dochodu podlegającego opodatkowaniu wydatków na inwestycje; 11) ochrona produkcji krajowej przed zalewem rynku wewnętrznego przez produkcję zagraniczną; 12) rewizja polityki forsowania eksportu surowców i półfabrykatów przemysłowych w stopniu powodującym podrożenie produkcji własnej; 13) ułatwienie korzystania z obrotu uszlachetniającego czynnego na surowce i półfabrykaty; ześrodkowanie decyzji w sprawach eksportowych w jednej instytucji; uproszczenie i stałość warunków w zagadnieniach eksportowych.

Oprócz opracowania tych zagadnień w szeregu memorjałów, złożonych jako materiał do Narady

Gospodarczej, zostały one również oświetlone w wywiadzie umieszczonym w dn. 28.II w Gazecie Handlowej pod tytułem „Postulaty Przemysłu Metalowego“.

Poza zaproszeniem Prezesów 3-ch Związków Izb Przemysłowo-Handlowych, Rolniczych, Rzemieślniczych oraz Prezesa Związku Prywatnych Banków, inne osoby otrzymały zaproszenia imienne.

Z branży przemysłu metalowego przetwórczego wiadomo nam, iż otrzymały zaproszenia następujące osoby: Tadeusz Karszo Siedlewski, Czesław Klarner, Adam Kręglewski, Janusz Dębicki, Emil Landsberg, Wiktor Mühsam, Stefan Przanowski, Leszek Sosnowski, Henryk Strassburger, Stanisław Surzycki, Fedor Weinschenck, Andrzej Wierzbicki, Andrzej Zalewski, Jan Zieleniewski.

Ogólna liczba uczestników Narady wyniosła około 300 osób.

Grupa Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych

24/I—36 r. odbyło się w Związku zebranie przedstawicieli fabryk maszyn i narzędzi rolniczych, które postanowiło wznowić działalność Grupy Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych (Grupa II Związku).

Do Zarządu Grupy zostali wybrani pp. Przewodniczący M. Myśliński, Wiceprzewodniczący J. Szteger, Członkowie: K. Rakowicz, Wł. Loewenstein, W. Mühsam.

Poza tem Zebranie ustaliło wytyczne wniosków dla prac Międzyministerjalnej Komisji, mającej być zwołaną w najbliższym czasie przy Min. Przem. i Handlu, z udziałem przedstawicieli Związku i Grupy, dla rozważania sytuacji fabryk maszyn, dotkniętych dekretami oddłużeniowymi w rolnictwie i samorządach, oraz dla opracowania koniecznych środków zaradczych, wobec b. trudnego stanu tych fabryk, spowodowanego zarządzeniami oddłużeniowymi.

Z Grupy Przemysłu Motoryzacyjnego

Na jednym z ostatnich posiedzeń Komisji Technicznej, która działa przy Grupie Przemysłu Motoryzacyjnego, postanowiono rozesłać okólnik w sprawie cechowania wyrobów części zamiennych do samochodów, do wszystkich zainteresowanych, a więc do wytwórców, warsztatów remontowych, kupców i wreszcie do samych użytkowników, prosząc o zajęcie stanowiska w tej sprawie.

Wycieczka do Niemiec

Wydawnictwo „Przemysł Metalowy“ zorganizowało wycieczkę do Niemiec, która w czasie od 27 lutego do 6 marca r. b. zwiedziła Salon Samochodowy w Berlinie, Targi Lipskie oraz 8 najważniejszych przedsiębiorstw przemysłu maszynowego w Niemczech a mianowicie fabryki: Fritz Werner, Lindner, Loewe i Karl Jung w Berlinie, fabrykę Pitler w Lipsku, fabryki Pfauter i Niles Werke w Chemnitz, oraz Magdeburger Werkzeugmaschinenfabrik w Magdeburgu.

Kierownictwo fachowe wycieczki, którą prowadził inż. Kazimierz Wretowski, wiceprezes Grupy Producentów Narzędzi objęli pp. inż. Jan Schleifer i inż. Władysław Leśniewski.

W sprawie terminów zeznań i terminów płatności podatków przemysłowego od obrotu oraz dochodowego

Centr. Związek P. P. nadesłał nam następujący okólnik (Nr. 458 Wydział Prawny).

Powołując się na nasz okólnik z dnia 20 lutego 1935 r. Nr. 657/Prw w sprawie terminów składania zeznań o dochodzie i o obrocie, oraz terminów płatności podatku dochodowego i przemysłowego od obrotu, a także w związku z ostatnimi zmianami ustawodawczymi w zakresie wspomnianych podatków — pozwalamy sobie przypomnieć W.Panom co następuje:

A. Podatek przemysłowy od obrotu

Zeznania.

Do dnia 1 marca r. b. winni złożyć zeznanie o obrocie następujący płatnicy podatku przemysłowego od obrotu:

I. Osoby fizyczne podlegające podatkowi przemysłowemu od obrotu bez względu na posiadaną kategorię świadectwa przemysłowego, jeżeli prowadzą księgi handlowe, lub też obowiązane są do prowadzenia ksiąg na podstawie obowiązujących przepisów.

II. Osoby fizyczne bez względu na to, czy prowadzą księgi:

- co do każdego oddzielnego zakładu lub przedsiębiorstwa handlowego, zaliczonego w myśl taryfy, stanowiącej załącznik do art. 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym do kategorii I i II przedsiębiorstw handlowych;
- co do każdego oddzielnego zakładu lub przedsiębiorstwa przemysłowego zaliczonego w myśl powołanej taryfy do pierwszych pięciu kategorii przedsiębiorstw przemysłowych;
- co do każdego zajęcia przemysłowego, zaliczonego w myśl powołanej taryfy do kategorii I i IIa) i b) zajęć przemysłowych;
- co do każdego samodzielnego wolnego zajęcia zawodowego.

Do dnia 1 maja r. b. (a nie jak w roku ubiegłym do dnia 1 czerwca) winni złożyć zeznania o obrocie osoby prawne. Zmiana terminu składania zeznań przez osoby prawne nastąpiła w art. 1 punkt 20) dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. o zmianie ordynacji podatkowej (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 13).

Zaznaczyć należy, że uzyskanie w trybie ulg (generalnych lub indywidualnych) zezwolenia na nabycie świadectwa przemysłowego niższej kategorii, aniżeli przewidziana w taryfie, stanowiącej załącznik do art. 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, nie zwalnia od obowiązku złożenia zeznania.

Termin płatności.

Podatek przemysłowy od obrotu należy uiszczyć **do dnia 31 maja roku** bezpośrednio następującego, o ile nakaz płatniczy zostanie doręczony przynajmniej **na 10 dni** przed upływem terminu płatności. Jeśli natomiast nakaz płatniczy zostanie doręczony po tym terminie, wymierzony podatek należy uiszczyć przed upływem **30-go dnia** po doręczeniu nakazu.

Zaliczki na podatek przemysłowy od obrotu.

Przedsiębiorstwa handlowe kategorii I i II świadectw przemysłowych i przedsiębiorstwa przemysłowe kategorii I, II, III, IV i V świadectw przemysłowych, prowadzące prawidłowe księgi handlowe, jak również spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielnie, a nadto inne przedsiębiorstwa, które obowiązane są do publicznego ogłaszania sprawozdań o swych operacjach lub składania spra-

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI

Biblioteka P. M. „Ursus“

wozdań do zatwierdzenia — winny po upływie każdego miesiąca kalendarzowego, najpóźniej do **dnia 25 następnego miesiąca** (a nie jak dotychczas do dnia 15-go) wpłacić zaliczkę na podatek przemysłowy w wysokości podatku, przypadającego od obrotu, osiągniętego w ubiegłym miesiącu.

Pozostali płatnicy, prowadzący prawidłowe księgi handlowe, obowiązani są do wpłacania zaliczek na podatek przemysłowy w wysokości podatku, przypadającego od obrotu, osiągniętego w ubiegłym kwartale, w terminie do **dnia 25 następnego miesiąca po upływie kwartału**.

Płatnicy, **nie prowadzący** prawidłowych ksiąg handlowych winni wpłacić zaliczkę na podatek w wysokości co najmniej $\frac{1}{5}$ kwoty podatku wymierzonego za ubiegły rok kalendarzowy w następujących terminach:

za I kwartał do dnia 15 czerwca	danego roku
„ II „ „ 15 sierpnia	„ „
„ III „ „ 15 października	„ „
„ IV „ „ 15 lutego następnego roku.	

Uwaga. Termin i zasady poboru zryczałtowanego podatku przemysłowego od obrotu dla drobnych przedsiębiorstw na lata 1936 i 1937 zostały uregulowane odmiennie w rozporządzeniu Ministra Skarbu z dnia 10 lutego 1936 r. (Dz. U. Nr. 10 poz. 98).

B. Podatek dochodowy, wymierzany według działu i ustawy

Zeznania.

Do **dnia 1 marca r. b.** winny złożyć zeznania o dochodzie osoby fizyczne i spadki wakujące, **nie prowadzące** ksiąg handlowych lub gospodarczych, których dochód płynie:

- a) z nieruchomości gruntowej, przekraczającej 100 ha,
- b) z domów mieszkalnych, składających się więcej niż z 20 izb,

- c) z przedsiębiorstw i zajęć zawodowych, wymienionych powyżej w części A, nin. okólnika, co do których istnieje obowiązek złożenia zeznań o obrocie.

Według wykładni Ministerstwa Skarbu zawartej w okólniku z dnia 18 maja 1935 r. L. D. V. 15 953/1 (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr. 15 poz. 366 str. 530) osoby te mają obowiązek złożenia zeznania zawsze, bez względu na wysokość osiąganego dochodu lub poniesionych strat. Zdaniem naszym taka wykładnia nie jest uzasadniona i obowiązek złożenia zeznania przez rzeczono osoby istnieje tylko wówczas, gdy ogólny dochód wynosi przynajmniej 1500 zł.

Do **dnia 1 kwietnia r. b.** winny złożyć zeznania o dochodzie osoby fizyczne i spadki wakujące, o ile prowadzą księgi handlowe lub gospodarcze (rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 27 stycznia 1936 r. Dz. U. R. P. Nr. 9 poz. 90). Zwracamy uwagę, iż obowiązek złożenia zeznania przez te osoby (spadki) istnieje nietylko w razie osiągnięcia dochodu, lecz również w razie poniesienia straty. Nadmieniamy, że w terminie do 1 kwietnia mogą złożyć zeznania nietylko te osoby (spadki), których księgi (handlowe lub gospodarcze) obejmują wszelkie źródła dochodu tych osób, lecz także te osoby, **które prowadzą wspomniane księgi tylko dla niektórych źródeł dochodu.**

Do **dnia 1 maja r. b.** (a nie jak w roku ubiegłym do dnia 1 czerwca) winny złożyć zeznania o dochodzie osoby prawne, przyczem i w stosunku do nich istnieje również obowiązek składania negatywnych zeznań.

Inni płatnicy podatku dochodowego, aniżeli wymienieni powyżej, mogą oczywiście składać zeznania i jeśli zamierzają to uczynić, to winni złożyć zeznania w terminie do 1 marca względnie 1 kwietnia r. b. zależnie od tego, czy prowadzą lub nie prowadzą ksiąg.

POPURZEC STOISKA BERLIŃSKIEGO SALONU SAMOCHODOWEGO 1936 R.

Patrząc na doroczny wielki i wspólny wysiłek niemiecki nad rozwojem motoryzacji, którego uwe wnętrzeniem jest Salon Berliński, trudno oprzeć się refleksjom na temat dalekiej drogi, jaką musi przebyć Polska, aby się znaleźć na poziomie zachodniego sąsiada.

Nie jest jednak zadaniem dzisiejszej korespondencji wgłębiać się w zawile drogi sposobów rozbudowy przemysłu motoryzacyjnego, i tylko dla stworzenia pełnego obrazu, przed podzieleniem się z Czytelnikami wrażeniami technicznymi, pozwolę sobie rzucić kilka cyfr, obrazujących rozwój wymienionej gałęzi gospodarstwa Trzeciej Rzeszy. Cyfry umieszczone w tabeli obejmują wyłącznie cztery pierwsze miesiące każdego roku (do 1 maja) jako najbardziej charakterystyczne dla automobilizmu.

Cyfr za rok 1936 oczywiście jeszcze podać nie sposób, że jednak będą one bardzo charakterystyczne to może być dowodem wykaz wozów zarejestrowanych w styczniu, sięgający trzynastu tysięcy (dokładnie 12 985 wozów).

Klasa do 1000 cm ³	3 141 szt.
„ od 1000 do 1500 cm ³	6 619 „
„ „ 1500 „ 2000 cm ³	2 453 „
„ „ 2000 „ 3000 cm ³	374 „

Klasa do 3000 „ 4000 cm ³	331 szt.
„ ponad 4000 cm ³	67 „

Ominąwszy dział historyczny, przechodzimy do wielkiej hali wozów osobowych. Trudno określić jakąś wyraźną tendencję, której podlegałyby większość tegorocznych eksponatów w wymienionym dziale, i raczej należy stwierdzić, jak pięknie zdołano wprowadzić do seryjnych wozów nowości jeszcze do niedawna spotykane wyłącznie na wozach najwyższej klasy.

Może najbardziej charakterystyczne jest pojawienie się wozów osobowych z silnikiem Diesla, wystawionych przez fabryki Mercedes-Benz i Hanomag.

Trudno wymagać narazie od małego diesla tej samej elastyczności, zrywu i równobieżności co od silników gaźnikowych, jest jednak rzeczą ciekawą jak dobrze zdołał się on dopasować do nowych warunków pracy. Jego mniej zrównoważony bieg daje się odczuć wyłącznie na obrotach najmniejszych i to w sposób zupełnie niedokuczliwy, w czasie zaś normalnej pracy różnice praktycznie są prawie nieodczuwalne. Można przypuszczać, iż w wypadku poszerzenia możliwości nabywczych za paliwo dla zwykłych użytkowników, wozy tego typu wyjdą poza zakres regularnej eksploatacji (taksówek) i staną się poważnym krokiem naprzód. Zastosowanie silnika na paliwo ciężkie oznacza wszak jeszcze potaniecie eksploatacji, a co zatem idzie dalszą demokratyzację.

Termin uiszczenia przedpłaty.

Jednocześnie z zeznaniem winni płatnicy, obowiązani do złożenia zeznania, wpłacić połowę podatku dochodowego, jaki przypada od zeznanego dochodu. **Jeżeli zeznanie nie zostanie w terminie złożone, wówczas powstaje obowiązek w tymże terminie uiszczenia połowy sumy podatku, wymierzonego za poprzedni rok podatkowy.** W razie złożenia zeznania negatywnego niema obowiązku dokonywania jakiegokolwiekbądź wpłaty.

Co do osób, które nie będąc obowiązanymi do składania zeznań o dochodzie, zeznania jednak takie dobrowolnie złożą, wyjaśniło Ministerstwo Skarbu w okólniku z dnia 16 maja 1935 r. L. D. V. 16249/2 (Dz. Urzęd. Min. Skarbu Nr. 14, poz. 351, str. 510), iż obowiązane są one uiścić przedpłatę w wysokości połowy podatku, przypadającego od zeznanego dochodu, w terminie do dnia 1 maja. Jesteśmy zdania, że dla tego rodzaju interpretacji brak jest podstaw w przepisach prawnych i że te osoby nie mają obowiązku wogóle uiszczenia przedpłaty.

Termin uiszczenia podatku.

Wymierzony podatek dochodowy należy uiścić **do dnia 15 września**, o ile nakaz płatniczy zostanie doręczony przynajmniej na 30 dni przed upływem tego terminu. **Jeżeli natomiast nakaz płatniczy zostanie doręczony po tym terminie, wymierzony podatek należy uiścić przed upływem 30-go dnia po doręczeniu nakazu.**

C. Podatek dochodowy z tytułu kumulacji uposażeń i wynagrodzeń za najemną pracę

Terminy płatności różnicy w podatku dochodowym z tytułu łącznego rocznego wynagrodzenia przypadają:

- I raty półrocznej do dnia 15 kwietnia
- II " " " " 15 października.

Przy uiszczeniu pierwszej raty półrocznej należy złożyć w kasie urzędu skarbowego obliczenie różnicy, sporządzone na **przepisanym** formularzu.

O ile chodzi o zmiany przepisów o podatku dochodowym z tytułu t. zw. kumulacji wynagrodzeń, to zostały one wyczerpująco omówione w naszym okólniku z dnia 4 grudnia 1935 r. Nr. 4281 Wydz. Prawny,

D. Uwagi ogólne

1) Zgodnie z postanowieniami art. 145 ordynacji podatkowej koniec terminu, któryby miał upłynąć w niedzielę lub dzień ustawowo uznany za święto powszechne, przypada na najbliższy dzień powszedni. Ponieważ dzień 1 ma ca przypada w r. b. w niedzielę, przeto ostatnim dniem, w którym można złożyć zeznanie jest w r. b. dzień 2-go marca.

2) Zgodnie z postanowieniami § 239 instrukcji podatkowej na **uzasadnione** podania płatników, wniesione **przed upływem** terminów, przewidzianych do składania zeznań izby oraz urzędy skarbowe są uprawnione do odraczania terminów, wyznaczonych do składania zeznań, nie później jednak jak do dnia 1 maja—dla osób fizycznych i do 1 lipca—dla osób prawnych. Ponieważ odroczenie wspomnianego terminu zależy od swobodnego uznania władzy skarbowej, zaleca się wnoszenie podań tylko w razie wyjątkowo uzasadnionej potrzeby i to możliwie wcześniej, tak, by w razie odmownej decyzji pierwszej instancji można było jeszcze w trybie zażalenia uzyskać przychylną decyzję drugiej instancji.

Komisja Antyetatystyczna

Obecnie został ustalony skład Komisji antyetatystycznej, do której wchodzi jako prezes dr. W. Byrka oraz 32 członków. Z tej liczby z przemysłu metalowego wchodzi p. p. Tadeusz Karszo Siedlewski, Czesław Klarner, Stefan Przanowski, Henryk Strasburger, Leopold Wellisz i Andrzej Wierzbicki.

Pozycje	Rok	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Rynek wewnętrzny									
Zarejestrowano wozów osobowych szt.		—	43 155	41 631	27 834	15 379	25 982	44 314	71 718
" " " ciężarowych szt.		—	11 710	7 180	5 826	2 444	3 636	7 098	13 116
" " " motocykli szt.		—	—	—	41 858	24 158	22 614	37 802	52 228
Procentowa ilość wozów zagranicznych w %									
Wozy osobowe		—	—	27,9	20,6	10,4	10,8	9,3	8,7
" ciężarowe		—	—	33,4	33,6	22,8	15,2	8,9	12,0
Produkcja w stosunku do r. 1928 = 100									
Wozy osobowe		100,0	101,8	81,7	58,2	26,4	43,2	75,4	128,1
" ciężarowe		100,0	109,5	72,0	54,3	19,9	35,4	73,2	106,3
Motocykle		100,0	143,1	86,4	39,3	23,1	25,2	40,1	55,9
Rynek zewnętrzny									
Wywóz:									
Wozy osobowe i podwozia szt.		1 744 *	1 987 *	1 707	2 558	4 220	3 702	4 155	7 091
" ciężarowe " " szt.		1 318	1 471	1 236	1 192	1 043	1 147	1 196	1 422
Motocykle		2 549	3 293	4 461	3 506	1 932	708	833	1 927
Wywóz wozów silnikowych wszelkich kategorii w 1000 RM.		19 871	27 203	22 865	18 500	15 135	11 236	11 892	17 196
Wwóz wozów silnikowych wszelkich kategorii w 1000 RM.		35 527	30 680	21 515	9 356	3 415	3 048	3 802	5 380
Wywóz — } Przewaga		—15 656	— 3 477	+ 1 350	+ 9 144	+11 720	+ 8 188	+ 8 090	+11 818
Wwóz + }									

Uwaga *) dla r. 1928 i 1929 wraz z karoserjami,

(Ciąg dalszy nastąpi).

Do wiadomości członków!

W związku z wprowadzeniem w ostatnich czasach przez Bank Polski badania zdolności kredytowej wystawcy weksła, pomimo pierwszorzędności podpisów żyrantów, co wprowadziło ogromne komplikacje i trudności i doprowadziło w konsekwencji do niczem nieuzasadnionego czysto formalistycznego odrzucania przez Bank Polski całego szeregu drobnych weksli, będących najlepszym materiałem wekslowym—odbędzie się w tej sprawie specjalna narada z udziałem Dyrekcji Banku Polskiego oraz przedstawicieli Centralnego Związku Przemysłu Polskiego.

SALON SAMOCHODOWY W BERLINIE

Motoryzacja narodu niemieckiego — oto hasło pod jakim odbywał się berliński Salon Samochodowy.

Ze hasło to nie jest czczym frazesem świadczą tysiączne tłumy, jakie cisną się wokół stoisk samochodowych i podziwiają wspaniałe rezultaty pracy techników niemieckich.

Kanclerz Hitler w pamiętnym przemówieniu, w którym zapowiedział, że dąży do cyfry 4 milionów samochodów w Niemczech, wyraził się w sposób następujący: tak samo jak kiedyś szyba szklana w oknie, tak dziś kupno samochodu nie może być uważane za czyn społeczny. W dalszym zaś ciągu swego przemówienia zaakcentował w sposób zdecydowany mocną wolę przeprowadzenia motoryzacji kraju. A że słowo kanclerza Hitlera jest dziś wyrazem woli Rzeszy Niemieckiej więc nie wolno nam wątpić, że program motoryzacyjny, zmierzający do podniesienia ilości samochodów z jednego na cztery miliony, będzie wykonany. I to szybko.

Nie miejsce tu na dygresję polityczną ale warto po raz kolejny przypomnieć, że u nas mamy tylko 27 tysięcy samochodów, w której to liczbie połowa co najmniej kwalifikuje się na szmelc.

Wystawa berlińska, choć pod względem technicznym nie przynosi po Salonie Paryskim wiele nowości, robi imponujące wrażenie. Imponują małe wozy osobowe i ciężarowe, w cenie już od tysiąca trzysta marek, imponują i niepokoją olbrzymie autobusy obliczone akurat na tyłu pasażerów i żołnierzy liczy pluton piechoty (80 osób), imponują i ciężarówka, tak skonstruowane, że jedne mieszczą akurat działko polowe, inne armatę ciężką, a jest i taka na której na Salonie stoi niewinnie wagon kolejowy, ale już na pierwszy rzut oka widać, że całe urządzenie ciężarówka zrobione jest na wmontowanie dalekonośnej Berty. Ciężarówka ta wyposażona jest nawet w specjalne urządzenie podnośnikowe, które w czasie pokoju służyć ma do wyładowywania węgla z wagonu, ale które w czasie wojny odda inne niemniej celowe usługi.

Jeżeli, zanim w następnych artykułach pióra bardziej fachowe omówią Salon Samochodowy w Berlinie, chciałoby się już dziś zdefiniować Salon w Berlinie, to można określić to jednym zdaniem:

— Salon berliński pokazuje dotychczasowe wyniki akcji przystosowania dla potrzeb wojennych produkcji przemysłu samochodowego w Niemczech, przeznaczony na rynek prywatny.

To rzuca się w oczy, bo z tem nikt w Niemczech nie kryje się.

Jeżeli ten krótki artykuł poświęcić mamy wrażeniom ogólnym, to wspomnieć trzeba jeszcze o jednej rzeczy, mianowicie o gumie syntetycznej.

Niemcy, przygotowując się do wojny i zdając sobie sprawę, że stan motoryzacji armji odegra w niej bodajże decydującą rolę, zdawały sobie sprawę z tego, że motoryzacja to nie tylko mechaniczne działy przemysłu samochodowego ale i guma i benzyna. Tej też sprawie poświęciły uwagę laboratorja chemiczne w ciągu ostatnich lat. Sprawa materiałów pędnych nie została jeszcze całkowicie rozwiązana. Natomiast, jeżeli chodzi o gumę, to to co widzi się na Salonie w Berlinie wydaje się, że przesądza pozytywnie sprawę.

Opony z gumy syntetycznej są podobno bardziej wytrzymałe od opon kauczukowych, zaś guma syntetyczna jest produktem pochodnym destylacji węgla.

G.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY

T) *Światowa produkcja stali.* Światowa produkcja stali osiągnęła w 1935 r. 97 milionów tonn w porównaniu do 81 milionów tonn w 1934 r. Powyższa produkcja jest więc prawie dwa razy większa od produkcji w kryzysowym 1932 r., niższa natomiast od dotychczasowej maksymalnej produkcji, która w 1929 r. osiągnęła 121,8 milionów tonn,

Światowa produkcja stali w 1913 r. wyniosła 76,5 milionów tonn.

Dla porównania dodać należy, że w stosunku do 1932 r. produkcja 1933 r. wzrosła się o 34%, a w porównaniu 1934 r. do 1933 r. o 20%.

T) *Podpisanie układu pomiędzy R. J. M. M. A. i „Gutehoffnungshütte“.* Jak donoszą z Bukaresztu podpisany został już układ pomiędzy Państwem Zakładami Górniczymi i Metalurgicznymi (RJMM) a niemieckimi zakładami metalurgicznymi „Gutehoffnungshütte“ na budowę w Rumunji koło huty Hunesdoara dużej stalowni.

Konsorcjum niemieckie otwiera nowej firmie kredyt w wysokości 800 milionów Lei (20 milj. RM). Według informacji Min. Przem. i Handlu w Bukareszcie ma być podpisany niebawem dalszy układ o nowy kredyt w wysokości 240 milj. Lei na budowę jednego wielkiego pieca i nowych dodatkowych urządzeń stalowni.

Przemysł metalowy w Szwecji w III kwartale r. ub. Z grudniowego zeszytu kwartalnika „Revue Economique de Suède“ podajemy szereg danych o położeniu szwedzkiego przemysłu żelaznego i metalowego.

Sytuacja ekonomiczna Szwecji jest nadal pomyślna. Stan zatrudnienia w przemyśle był lepszy, aniżeli w 1934 r. Dobra konjunktura obejmowała szczególnie przemysły pracujące na rynek krajowy, podczas gdy działy przemysłu pracujące na eksport muszą w wielu wypadkach walczyć z coraz większymi przeszkodami.

Sytuacja w przemyśle metalowym kształtowała się zadowalająco, tak że niektóre zakłady mechaniczne miały trudności w znalezieniu wykwalifikowanych rąk robotniczych oraz stosowały w dużej mierze godziny nadliczbowe.

Sytuacja w przemyśle elektrotechnicznym była jeszcze pomyślniejsza, gdyż nie zanotowano wypadku skrócenia czasu pracy. Poza tem z innych działów przemysłu metalowego w szczególności po myślnych warunkach pracowały fabryki armatury elektrycznej.

Poniższa tabelka przedstawia produkcję hutniczą w Szwecji za trzy pierwsze kwartały r. ub., w porównaniu z takimże okresem lat ubiegłych (w tysiącach tonn):

	1933	1934	1935
	styczeń — wrzesień		
Surówka	225,3	376,2	426,2
Półfabrykaty	448,6	634,2	669,8
Żelazo walcowane i kute	327,8	458,8	468,6

Jak widać z tabelki, produkcja hutnicza w Szwecji, poczynawszy od 1933 r., bardzo znacznie wzrosła.

Eksport najważniejszych wyrobów szwedzkich kształtował się następująco (w tysiącach koron szwedzkich):

	Styczeń — październik			
	1932	1933	1934	1935
Łożyska kulkowe	22 030	15 154	23 059	25 143
Motory spalinowe	5 891	7 003	8 253	8 821
Maszyny elektryczne	13 887	14 235	18 424	20 175
Wirówki	9 130	9 397	9 637	10 883
Aparaty telef. i teleg.	6 373	4 082	4 013	4 036

Mimo wzrastających stale, jak pisze „Revue Economique de Suède“, przeszkód w dziedzinie eksportu, wykazuje on w dalszym ciągu wzrost, przyczem wzrost ten obejmuje wszystkie wymienione wyżej najważniejsze artykuły eksportu z dziedziny przemysłu metalowego.

Nowa wyżka cen na artykuły ołowiane w Niemczech. Zachodnio-niemieckie zjednoczone zakłady przemysłu ołowianego w Kolonii podwyższyły ostatnio cenę na swe artykuły o 0,50 RM na 100 kg.

W związku z powyższem Reńsko-Westfalskie Towarzystwo Handlu wyrobami ołowianami w Düsseldorfie zwiększyło od 21 ub. m. cenę na walcowane fabrykaty ołowiane o tą samą kwotę, wobec czego koszt 100 kg fabrykatów ołowianych wynosi obecnie 37,75 RM za 100 kg.

Poprzednia wyżka zastosowana była w dniu 19 b. m. i wynosiła również 0,50 RM. za 100 kilogramów.

Duże zapotrzebowanie Stanów Zjednoczonych na drut z Niemiec. Chociaż Stany Zjednoczone Ameryki Północnej ze względu na rozwinięty należycie swój przemysł druciany mogłyby pokryć całkowicie zamówienia wewnętrzne, to jednakże niemiecki wywóz do Ameryki tych artykułów stale wzrasta. Artykuły te znajdują największy zbył w zachodnich częściach Ameryki.

Pożądanę są najwięcej specjalne wymiary i gatunki, które nb. w Niemczech albo zupełnie nie idą albo w bardzo małych ilościach. Dotyczy to głównie drutu kolczastego i ćwieków.

Poniższa tablica obrazuje dokładnie wywóz tych artykułów z Niemiec do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w latach 1934 i 1935 r.

	1934	1935
	tonn	tonn
drut walcowany	351	4533
„ciągniony	1015	2093
liny druciane	960	1324
drut kolczasty	7256	24338
ćwieki z drutu	6443	18618
Razem	16025	50906

Za styczeń 1936 r. eksport drutu walcowanego wynosił 363, drutu ciągnionego 226, lin drucianych 145, drutu kolczastego 2079 i ćwieków z drutu 1824 tonn.

Duże zamówienia sowieckie na maszyny prężdźalnice w Japonii. Jak donoszą z Tokio rząd sowiecki poczynił w Japonii obszerne zamówienia na maszyny prężdźalnice.

Sowiety zamierzają rozwinąć na Kaukazie przemysł jedwabniczy, głównie przez zaprowadzenie hodowli i wylęgarni jedwabników aż do końcowej produkcji przędzy.

W związku z temi zamierzeniami Sowiety pragną uniezależnić się od przywozu jedwabiu sprawanego głównie z Francji.

W japońskich sferach przemysłu włókienniczego sprawa ta jest bacznie obserwowana. Zamówienia sowieckie na maszyny prężdźalnice datują się jeszcze od jesieni 1935 r. Początkowe zamówienie opiewa na 500 szt. maszyn.

Zwyżka cen blachy cynkowej. Niemiecki związek walcowni blachy cynkowej w Berlinie po wyżce cen na blachę o 0,75 RM, dokonanej 19.11 r. b. w dniu 22 lutego podwyższył cenę o dalsze 0,50 RM w związku ze zwykłą tendencją na rynkach międzynarodowych.

Zwyżka cen w międzynarodowym kartelu eksportu stali. Międzynarodowy kartel eksportu stali „Ireg“ w związku z eksportem do Południowej Afryki zwiększył ceny na żelazo sztabowe i kątowe z 5 Ł do 6 o. o.

Jednocześnie ceny na żelazo formowe w tych samych rozmiarach również zostały zwiększone i ceny na to żelazo w profilach normalnych wynoszą Ł 5.17.6, a w profilach angielskich Ł. 6, o. o. Cena eksportowa na blachę również uległa wyżce i wynosi obecnie Ł. 7.2.6 za tonnę.

Jak słyhać dalej „Ireg“ zamierza przeprowadzić, nową wyżkę na blachę falistą, a mianowicie cena na blachę falistą o wymiarze 6 — 8 m/m wynosić będzie 16 sh., od 8 — 9,5 m/m — 13 sh. 6 d., a o wymiarze 9,5 m/m i wyżej — 11 sh. Cena blachy falistej poniżej 6 m/m pozostaje bez zmiany.

Zamówienia dla przemysłu lotniczego we Francji. Z wydatków przewidzianych na lotnictwo francuskie przeznaczono 833,5 milj. fr. na zakup samolotów, 106,5 milj. fr. na uzbrojenia i 105 milj. franków na prace badawcze.

Budowa fabryki rowerów w Soersabaja (Java) Z inicjatywy jednego z najpoważniejszych domów handlowych ma być w Soersabaja na Jawie wybudowana fabryka rowerów o początkowej produkcji 3000 szt. miesięcznie, która to produkcja stopnio-

wo ma wzrosnąć do 5000 szt. Cena tych artykułów ma być tak niska, że będą one mogły konkurować z wyrobami fabryk japońskich.

Zmiana udziałów w międzynarodowym kartelu cyny (Irma) Według nowego podziału w „Irmie” udział Anglii został zwiększony z 20,8 do 23,5% kosztem grup innych państw, a w szczególności Ameryki, której udział zmniejszony został z 15,5 do 13,25%. Zmniejszone zostały kwoty udziału Niemiec z 16,7 do 16,6% i Francji z 14,8 do 14,7%. Udziały innych państw pozostały bez zmiany.

Inwestycje w amerykańskim przemyśle żelaznym. Trwający w ostatnich latach ruch inwestycyjny w amerykańskim przemyśle żelaznym osiągnął w 1935 r. swój najwyższy punkt. Według oszacowań amerykańskiego korespondenta niemieckiej prasy fachowej wartość inwestycji dokonanych w przemyśle żelaznym Stanów Zjednoczonych wyniosła w 1934 i 35 roku sumę około 1 miliarda dolarów.

Największych inwestycji dokonano w walcowniach blach, zwiększając zdolność produkcyjną z 4,8 milj. tonn (pg. szacunku z lipca 1934 r.) do 8,5 milj. tonn. Znaczący trzeba, że dokonane inwestycje pozwoliły na obniżenie kosztów produkcji o 7—10 dolarów na tonnie.

Utworzenie japońskiego syndykatu stalowego. Japoński kartel stalowy zakończył pertraktacje z Towarzystwem Nippon Kokan w celu utworzenia Syndykatu stalowego, któryby miał na celu zjednoczenie wszelkich spraw dotyczących zarówno produkcji jak i wwozu i wywozu stali. Nowa ta organizacja mieć będzie doniosłe znaczenie przy eksporcie zagranicę stali japońskiej.

KALENDARZ ODLEWNIKA

Staraniem Grupy Odlewni przy Polskim Związku Przemysłowców Metalowych wydany został poraz pierwszy „Kalendarz Odlewnika” na rok 1936.

„Kalendarz Odlewnika” zawiera szereg podstawowych wiadomości z dziedziny materiałoznawstwa i techniki odlewniczej, przyczem, wg. posiadanych przez nas informacji, uzupełniany on będzie co rok nowymi wiadomościami technicznymi.

Treść Kalendarza, zawierającego ok. 200 stron tekstu technicznego, jest w ten sposób ułożona, aby najszersze grupy osób związanych z odlewnictwem — od przemysłowców i inżynierów poczynając, a na majstrach odlewniczych kończąc, znalazły w Kalendarzu odpowiedni i interesujący materiał i aby dla każdego z nich „kalendarz” stał się niezbędną pomocą w pracy.

Jeżeli się przyjmie pod uwagę, że odlewnictwo w Polsce jest jedną z najpoważniejszych gałęzi przemysłu metalowego, gdyż obejmuje przeszło 600 warsztatów pracy t. z. odlewni dużych, średnich i małych, to trzeba przyznać, że wydawnictwo „Kalendarza Odlewnika” było inicjatywą niezwykle pożyteczną.

Brak takiego wydawnictwa dawał się odczuwać od dawna, przeto wszystkim współpracownikom, którzy wzięli udział w powyższej pracy, a przede wszystkim p. prof. J. Buzkowi i p. prof. K. Gierdziejewskiemu należy wyrazić szczerze uznanie i życzyć powodzenia na polu dalszej pracy dla podniesienia polskiego przemysłu odlewniczego.

KOROZJA CYNY

Własności cyny nieulegania korozji są przyczyną dla której jest stosowana jako metal nakładany na stal w formie płyty cynowej. Jednak i płyta cynowa w niektórych wypadkach ulega pewnym wpływom korozji.

Niedawno została wydana przez Radę Międzynarodową Badania i Rozwoju Cyny praca D-ra T. P. Hoar'a; praca ta traktuje o mechanizmie korozji blachy cynowej w takich warunkach, jakie panują w puszkach do pakowania konserw jadalnych.

Badana jest korozja cyny i stali oddzielnie i razem: Spotyka się dwa zasadnicze typy atakowania cyny. Zależne są one od tego czy błona ochronna tlenku wytworzonego przez wystawienie cyny na działanie powietrza, jest zupełnie usunięta, czy też tylko częściowo przeniknęła.

Atakowanie stali przez płyny kwaśne zależy w znacznej mierze od obecności śladów elementów powstrzymujących, jak substancje białkowe i jony cyny lub też elementów katalizacyjnych, jak sulphidy (siarczki), jak również i od tego czy jest dostęp powietrza, czy też nie.

W blasze cynowej, cyna i stal tworzą parę elektrolityczną, która w latach ostatnich była ściśle badana i ustalono, że cyna lub stal może być katodą w parze cyna-stal przy odpowiednich warunkach.

Jeśli cyna rozpuszczona tworzy kompleks stały z anionami (cząsteczkami ujemnymi) środowiska atakującego, wówczas cyna staje się normalnie anodyczna w stosunku do stali. Co się tyczy korozji, stal posiada własności, które dopiero niedawno zostały zbadane i które też poważnie trzeba brać pod uwagę. Innym współczynnikiem jest pokład związku cyny i stali zawsze obecny pomiędzy stalą i pokryciem z cyny i jest to przedmiotem badań, które są w toku.

Niektóre współczynniki mające dążność do zmniejszenia korozji w zalutowanych puszkach konserwowych, oraz używanie lakierów do tych samych celów jest też obecnie w stadium badania.

Z pośród różnych praktycznych lekarstw przeciw korozji blachy cynowej jest praktykowane pokrywanie lakiernym lub elektrolityczną cyną i udoskonalanie stali

Egzemplarze wyżej wymienionych prac mogą być otrzymane bezpłatnie od Międzynarodowej Rady dla Badań i Rozwoju Cyny, (International Tin Research and Development Council, Manfield House, 378, Strand, London, W. C. 2).

Z MUZEUM PRZEMYSŁU I TECHNIKI

Muzeum Przemysłu i Techniki zwraca się z poniższym apelem do fabryk biorących udział w organizowanej na jesieni 1936 r. w Warszawie, **Wystawie Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego.**

„Wychodząc z założenia, że wielki nakład pracy i środków pieniężnych, który poniesie każdy z pp. wystawców, powinien być jaknajbardziej celowo zużyty, pozwalamy sobie zauważyć, że wykonane na Wystawę eksponaty należałoby, o ile to się okaże możliwym, jaknajdłużej wykorzystywać w sensie reklamowym oraz popularyzatorskim. A może to się ziszczyć w wypadku przekazania odpowiednich obiektów do Muzeum Przemysłu i Techniki, które w istocie jest jakby stałą wystawą.

Należy zauważyć, że w momencie, gdy Firma uzna za potrzebne ofiarować Muzeum eksponat pokazać na innym terenie, takowy będzie wydany niezwłocznie na niezbędny okres.

Powołując się na powyższe przesłanki, pozwalamy sobie zwrócić się do WPań z uprzejmą prośbą, by przy spo-

rządzeniu eksponatów na najbliższą wystawę Metalową, mieli łaskawie na uwadze możliwość ew. wykorzystania tych eksponatów przez nasze rodzime Muzeum Przemysłu i Techniki.

Nie wiedząc jednak w danym momencie, jakie eksponaty zamierzają WPanowie przygotować na projektowaną wystawę i nie przesądzając sprawy, które z nich mogą być przez WPanów oddane naszemu Muzeum po ukończeniu Wystawy, pozwalamy sobie narazie zwrócić łaskawą uwagę WPanów na pewne cechy, które winny posiadać eksponaty Muzealne, a mianowicie:

1. Wszelkie tablice czy to statystyczne, czy dydaktyczne winny posiadać wymiary wg. **polskich norm** (szczegóły podamy na żądanie);

2. Aparaty, maszyny, instalacje, narzędzia i inne urządzenia o średniej wielkości, mogące być umieszczane bezpośrednio na stołach, podłodze lub ścianie w zasadzie nie wymagają żadnego specjalnego przystosowania dla umieszczenia w Muzeum i mogą być dostarczane w takim stanie, jak są dostarczane klienteli. Pożądane jest zwłaszcza załączenie krótkiego opisu danego obiektu z podaniem nazwy, przeznaczenia i charakterystycznych cech.

3. Modele większych obiektów winny być wykonywane **w skali**, co do której, w każdym poszczególnym wypadku bliższych informacji udzieliłoby nasze Muzeum dodatkowo.

4. Wszelkie więcej złożone (skomplikowane) urządzenia czy objekty winny posiadać **przekroje**, czy **wykroje**, a to w celach dydaktycznych, umożliwiających zwiedzającemu łatwe zrozumienie konstrukcji czy istoty działania.

5. Pożądaniem jest, a w pewnych wypadkach będzie to koniecznym, niezaniechanie przedstawienia strony historyczno-rozwojowej, to jest postępów w konstrukcji lub wykazanie przynajmniej najważniejszych etapów rozwojowych.

6. Tam gdzie chodzi o produkcję, wielce pożądane jest przynajmniej schematyczne wskazywanie przebiegu procesu technologicznego.

Znając obywatelskie stanowisko czołowych przedstawicieli naszego przemysłu i Ich nad wyraz życzliwy stosunek do spraw Muzeum Przemysłu i Techniki, pozwoliliśmy sobie podzielić się z WPanami temi uwagami w tem przeświadczeniu, że WPanowie nieomieszkają porozumieć się, co do szczegółów bezpośrednio z Dyrekcją Muzeum, która gotowa jest jaknajdalej współpracować z Firmą WPanów w sensie uzgodnienia poglądów, co do strony dydaktycznej przygotowywanych przez WPanów przedmiotów po otrzymaniu ich wykazu“.

WYDAWNICTWO LIGI OBRONY POWIETRZNEJ I PRZECIWGAZOWEJ

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwigazowej wydaje miesięcznik p. t. „Przegląd Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwigazowej — Biuletyn Gazowy“, poświęcony zagadnieniom obrony przeciwlotniczo-Gazowej.

Biorąc pod uwagę doniosłość i aktualność zagadnienia obrony przeciwlotniczo-gazowej w stosunku do zakładów przemysłowych, zainteresowanie powyższem czasopismem personelu technicznego i administracyjnego powołanego do akcji przygotowania obrony przeciwlotniczej zakładu jest niewątpliwie bardzo pożądane.

Roczna prenumerata „Przeglądu“ wynosi 6 zł. (sześć złotych), Administracja „Przeglądu“ skutecznie wysyła numerów niezwłocznie po wpłaceniu należności w każdym urzędzie pocztowym przekazem rozrachunkowym na konto „Przeglądu Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwigazowej“.

ŚWIADCZENIA NA CELE OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ I PRZECIWGAZOWEJ

Centralny Związek P. P. komunikuje co następuje:

Po wydaniu ustawy z dnia 15 marca 1934 r. o obronie przeciwlotniczej i przeciwigazowej (Dz. Ustaw Nr 80 poz. 742) akcja dobrowolna, jako podstawa zorganizowania obrony przeciwlotniczej i przeciwigazowej, winna być w zasadzie uznana za ukończoną, a to tembardziej, że przyszła organizacja obrony może przewidywać wymagania idące w innym, niż obecny, kierunku.

Dobrowolne świadczenia przedsiębiorstw zarówno rzeczowe, jak i pieniężne nie będą uzasadniały zwolnienia tych przedsiębiorstw od obowiązków, które zostaną na nie nałożone w przyszłych rozporządzeniach wykonawczych Rady Ministrów, mających być wydanych w myśl powyższej Ustawy.

W każdym razie, jeśli przedsiębiorstwa chcą nadal ponosić dotychczasowe dobrowolne ciężary i świadczenia, nie stoi na przeszkodzie do poczynienia zastrzeżeń, iż świadczenia te będą je obowiązywały tylko do czasu wydania rozporządzeń Rady Ministrów, przewidzianych w ustawie z dnia 15 marca 1934 r.

CENTRALA HANDLOWA RZEMIOSŁA

Z inicjatywy Związku Izb Rzemieślniczych powołana została „Centrala Handlowa Rzemiosła“, której celem jest prowadzenie sprzedaży na rynku krajowym oraz eksportowym wyrobów rzemieślniczych i zaopatrywanie rzemiosła w potrzebne surowce.

Nowopowstałej placówce składamy życzenia owocnej pracy.

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI
Biblioteka P. M. „Ursus“

TARGI LEWANTYŃSKIE

W czasie od 30.IV—30.V 1936 r. organizuje się Wystawa Polska na Targach Lewantyńskich w Tel-Awivie. Zważywszy na znaczenie Targów Lewantyńskich dla ekspansji polskiego przemysłu na rynkach Bliskiego Wschodu, komunikujemy, że wszelkie sprawy związane z Wystawą prowadzi Polsko-Palestyńska Izba Handlowa w Warszawie, Fredry 10, telefony 521-06 i 246 37.

MIĘDZYNARODOWE TARGI W PRADZE

W dniach 6—15 marca r. b. odbędą się w Pradze Międzynarodowe Targi wiosenne.

Legitymacje targowe, upoważniające do zniżek kolejowych i lotniczych oraz do otrzymania bezpłatnych wiz ważne są już od dnia 25 lutego do dn. 25 marca r. b. i można je nabyć w Poselstwie Republiki Czechosłowackiej w Warszawie, Koszykowa 18 lub w Czechosłowackiem Biurze Informacyjnym Dr. J. Waldmüllera w Warszawie, Al. Jerozolimskie 17 m. 2.

LIKWIDACJA NALEŻNOŚCI „ZAMROŻONYCH“ W RUMUNJI

W Warszawie powstał Komitet Wierzyteli Polskich sum zamrożonych w Rumunji, który przystąpi do likwidacji tych sum w drodze zakupu w Rumunji

towarów za zaległe sumy, celem przywozu tychże do Polski lub wywozu do innych krajów.

Zgłoszenia akcesu należy skierować do p. Władysława Diamanda Syndyka Komitetu Wierzycieli Polskich sum zamrożonych w Rumunji, Warszawa, Kredytowa 8 m 4 (telef. 651-52).

NOWE NORMY PKN

„Polski Komitet Normalizacyjny przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu podaje do wiadomości wszystkich zainteresowanych, iż ukazały się nowe normy, uchwalone przez plenarne posiedzenie Komitetu w dniu 3 grudnia 1935 r.“

Ogólne

- o-105 Układ blankietu listowego. Format A 4.
- o-106 Układ blankietu listowego. Format A 5.
- o-502 Kreślenie techniczne. Skale i typy liczb wymiarowych. (Wydanie 2-gie zmienione).

Budownictwo

- B-198 Roboty betonowe i żelbetowe. Pomiar i obliczanie. Ilości robót betonowych i żelbetowych.
- B-310 Cegła kominówka. Wymiary i warunki techniczne dostawy. Okucia do drzwi i okien.
- B-1685 Zamek drzwiowy wpuszczany i osłonki do niego.
- B-1693 Baskwil zwykły do okien i drzwi balkonowych.
- B-1694 Baskwil kantowy do okien i drzwi balkonowych jednoskrzydłowych.

Części maszyn

- Śruby, wkręty i nakrętki.
- G-998 Stal węglowa na śruby, wkręty i nakrętki. Warunki techniczne odbioru (2-gie wydanie zmienione).
- G-999 Śruby, wkręty i nakrętki. Warunki techniczne odbioru (2-gie wydanie zmienione).

NOWE KSIĄŻKI

Nakładem Związku Izb Przemysłowo-Handlowych R. P. wyszła z druku praca Dr. D. J. Tilgnera i inż. M. Sterlingowa p. t. „Przemysłowe użytkowanie drobnej ryby“

Książka powyższa będąca dalszym etapem prac standaryzacyjnych prowadzonych przez Związek Izb na odcinku przetworów rybnych może wpłynąć na zwiększenie zapotrzebowania na puszki do konserw

Broszura jest do nabycia w Związku Izb, Warszawa, Wiejska 10.

TREŚĆ NUMERU: Wiadomości Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego.—Wyjątki z mowy P. Wice-promjera Ministra inż. E. Kwiatkowskiego. — Uprawnienia organów ubezpieczeń społecznych w zakresie kontroli przedsiębiorstw. — Kronika Związkowa. — Poprzez stoiska Berlińskiego Salonu Samochodowego 1936 r. — Salon Samochodowy w Berlinie. — Wiadomości z zagranicy. — Kalendarz odlewnika. — Korozja cyny. — Z Muzeum Przemysłu i Techniki. — Kronika.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Prezes Rady Związku inż. **Piotr Drzewiecki.**
Za redaktora odpowiedzialnego inż. **Antoni Dunin.**

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: **Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 594-26.** Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł. 1.—

WYCIECZKI NA W. M. EL.

Już obecnie rozpoczęły się przygotowania w szeregu stowarzyszeń do wycieczek zbiorowych na W. M. EL. Ostatnio, Stowarzyszenie Kupców Handlujących Żelazem i Dźwigarami (woj. Poznańskie i Pomorskie) powiadomiło Zarząd Wystawy, że na ostatniem swem Walnem Zebraniu, odbytem w dn. 29.II b. r. w Poznaniu powzięło uchwałę urządzenia dużej wycieczki zbiorowej na W. M. EL.

Stowarzyszenie pisze:

„Dla kupca-żelazniaka jest nietylko ważnem, ażeby poznał, gdzie i co ma zakupić, ale ażeby miał przynajmniej pojęcie o warunkach i sposobie produkcji. Ponieważ tutaj wchodzi w grę wspólne interesy kupca i producenta, od 4-eh lat urządza nasze Stow. doroczne wycieczki celem zapoznania swych członków bezpośrednio z producentem. Ta inicjatywa Stow. spotyka się naogół z uznaniem producentów.

W bieżącym roku konsolidacja gospodarczych organizacji handlowych postępuje stale naprzód i są widoki, że w niedługim czasie branża żelaza na ziemiach zachodnich skonsoliduje się zupełnie. Nasze Stowarzyszenie na Wystawę W.Panów zorganizuje wycieczkę kupców-żelazniaków z terenu woj. Poznańskiego i Pomorskiego. W tej sprawie wejdzie poza tem w kontakt ze Związkiem Kupców Żelaza i Towarów Żelaznych Górnego Śląska, ażeby zwiedzenie Wystawy odbyć wspólnie. Poza tem za pośrednictwem naszego oficjalnego organu „Rynku Metalowego i Maszynowego“ mamy nadzieję przyciągnąć do tej wycieczki i naszych kolegów z innych dzielnic kraju. Czemu ta branża nie ma sobie dać rendez-vous na Wystawie“.

Polecamy nasz nowy w zastosowaniu uproszczony i bardzo tani środek

„**POLOKSYD**“ do czernienia (bruniowania) stali i żelaza celem ochrony przed rdzą i wpływami atmosferycznymi.

Zastosowanie w przemyśle ciężko żelaznym, przetwórczym, galanteryjnym, zdobniczym i rusznikarskim.

Blizsze szczegóły i oferty udziela:

METALOCHEMIA

Sp. z o. o.

Katowice, Krakowska 40

telefon 345 66

obołowianie

rur, blach, oraz wszelkich artykułów żelaznych

Wykonanie solidne. Ceny przystępne.

„**FABRYKA SODY I NAOŁOWIANIE ŻELAZA**“

Chorzów II ul. Ogrodowa 43. Tel. 407-12